

in v objavljenem članku pod naslovom: Pota in vidiki slovenske krajevne zgodovine v Kroniki III/1955, št. 3, str. 145—150.

Bržkone je opisani zbornik tudi rezultat uspešnega dolgoletnega delovanja Muzejskega društva v Škofji Loki in od 1964 ustanovljenega Pododbora v Železnikih, ki je prav pod Blaznikovim mentorstvom in spretno roko urednika tega zbornika Franceta Planine več kot zadovoljiv.

Anka Vidovič-Miklavčič

Andreas Hillgruber, Kontinuität und Diskontinuität in der deutschen Außenpolitik von Bismarck bis Hitler. Düsseldorf, Droste Verlag. 3. izdaja, 1971.

Andreas Hillgruber, redni profesor za najnovejšo zgodovino na kölnski univerzi, se je uveljavil z velikim številom nadvse tehtnih publikacij kot odličen poznavalec novejše in najnovejše zgodovine. K zgodovinopisju ni prispeval samo temeljnih del, naj tu naštejemo samo njegove knjige kot so *Hitler, König Carol und Marschall Antonescu*¹ (Hitler, kralj Carol in maršal Antonescu), ali *Hitlers Strategie. Politik und Kriegführung 1940—1941*² (Hitlerjeva strategija. Politika in vojskovanje 1940—1941) ali *Deutschlands Rolle in der Vorgeschichte der beiden Weltkriege*³ (Vloga Nemčije v predzgodovini obeh svetovnih vojn). Razen tega je predložil obsežno bibliografijo s poročilom o literaturi na temo Jugovzhodna Evropa v drugi svetovni vojni (*Südosteuropa im Zweiten Weltkrieg*⁴) in skupaj z *Gerhardom Hümmelchenom* sestavil kroniko druge svetovne vojne (*Chronik des Zweiten Weltkrieges*⁵), ki je izšla tudi v italijanščini. Razen tega se je Hillgruber uveljavil tudi kot izdajatelj; tako je na primer skupaj s *Hans-Adolfom Jacobsenom* izdal in komentiral »Sovjetsko zgodovino Velike domovinske vojne« *Borisa Semjonoviča Telpuhovskega* (*Die Sowjetische Geschichte de Großen Vaterländischen Krieges*)⁶, zbral in komentiral je drugi zvezek »Vojnega dnevnika vrhovnega poveljstva nemških oboroženih sil« (*Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht*)⁷, ki zaobsega leto

¹ *Hitler, König Carol und Marschall Antonescu. Die deutsch-rumänischen Beziehungen 1938—1944.* Wiesbaden: Franz Steiner Verlag. (1. Auflage 1954), (2. Auflage) 1965.

² 1965, Frankfurt am Main, založba Bernard & Graefe Verlag für Wehrwesen erschienen.

³ 1967, izdala založba Vandenhoeck & Ruprecht v Göttingenu.

⁴ *Südost-Europa in Zweiten Weltkrieg. Literaturbericht und Bibliographie.* Frankfurt am Main: Bernard & Graefe für Wehrwesen. 1962.

⁵ *Andreas Hillgruber — Gerhard Hümmelchen: Chronik des Zweiten Weltkrieges.* Frankfurt am Main: Bernard & Graefe Verlag für Wehrwesen. 1966. V italijanščini je delo izšlo pod naslovom: *Cronaca della seconda guerra mondiale.* Milano: Baldini e Castoldi. 1968.

⁶ *Boris Semjonowitsch Telpuchowski: Die sowjetische Geschichte des Großen Vaterländischen Krieges 1941—1945.* Deutsche Ausgabe herausgegeben und kritisch erläutert von Andreas Hillgruber und Hans-Adolf Jacobsen. Frankfurt am Main: Bernard & Graefe Verlag für Wehrwesen. 1961.

⁷ *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht (Wehrmachtführungsstab) 1940—1945.* Herausgegeben von Percy Ernst Schramm. Band II: 1. Januar 1942 — 31. Dezember 1942. Zusammengestellt und erläutert von Andreas Hillgruber. Frankfurt am Main: Bernard & Graefe Verlag für Wehrwesen. 1963.

1942; z zbirko dokumentov »Državniki in diplomati pri Hitlerju« (*Staatsmänner und Diplomaten bei Hitler*⁸) v dveh zvezkih je objavil temeljne vire ne le za analize o Hitlerjevem hotenju in ravnanju, temveč tudi za analizo odnosov med Nemčijo in različnimi državami v jugovzhodnoevropskem prostoru.

V knjigi, ki je pred nami — *Kontinuität und Diskontinuität in der deutschen Außenpolitik* (Kontinuiteta in diskontinuiteta v nemški zunanji politiki) pa upošteva z obdobjem ustanovitve cesarstva tudi Bismarkovo ero — v nasprotju s *Fritzem Fischerjem*, ki nakazuje v svoji sporni knjigi »Poseg po svetovni oblasti« (*Griff nach der Weltmacht*⁹) tezo o strnjenosti nemške politike od časa vilhelmskega imperializma do nacionalsocializma. S tem, da je problem časovno razširil in da kot prvi poskuša presvetliti naraščajoči vpliv strateških in vojaškotehničnih dejavnikov na nemško zunanjo politiko, je Hillgruber pridobil dodatne oporne točke za svojo analizo.

Na kratko in zato nujno poenostavljajoče bi lahko takole povzeli avtorjeva izvajanja: Če je bil armadni in ustavni konflikt leta 1862 izhodišče za pot Prusije do vodilne velesile v srednji Evropi, je pa imenovanje Bismarcka obenem pomenilo ohranitev posebne oblike konstitucionalne monarhije. Zunanja politika monarhije je stremela k temu, da bi izrabila vsa trenja med ostalimi evropskimi silami za utrjevanje in širjenje moči Prusije. Ta cilj je bil odločilen za zunanjepolitično orientacijo prusko-nemške velesile vse do Hitlerjevega časa, niti v osemdesetih letih, niti pred prvo svetovno vojno ali morda v letih 1918/19 niso bile uresničene kake alternative, ki bi sicer bile v načelu možne. Najvišji cilj je torej vedno ostalo »Uveljavljanje ne le mednarodno-pravno-formalnega, temveč tudi dejansko realnega položaja velesile, katere najpomembnejša značilnost je bila absolutna neodvisnost od drugih sil in velesil in v zunanji politiki svoboda ukrepanja proti vsem stranem.« To prizadevanje za ohranitev ogoženega položaja velesile se je v toku svojega razvoja pojavljalo v raznih variantah — tako kot »liberalno-imperialistična« smer, kot vladna »sredinska smer« in kot militaristično-nacionalistični ekstremizem. Razen tega se je spremenila tudi predstava o položaju velesile — ne le zato, ker so vedno močnejše stopali v ospredje »obrambnogospodarski« in geopolitični aspekti, temveč tudi s tem, da so sčasoma vedno močnejše stopali v ospredje nacionalistični in končno rasnoideološki aspekti, dokler niso pod Hitlerjem nemške zunanje politike določali izključno ideološki momenti.

Tu se ne moremo nadrobneje ukvarjati z zelo zgoščeno argumentacijo pričujoče študije, toda zaključimo lahko takole: S temeljnim problemom kontinuitete v nemški zunanji politiki od Bismarcka do Hitlerja subsumira Hillgruber komplicirano raznolikost obsežne zastavitve problema na najmanjšem možnem prostoru tako pregnantno in pretehtano, da lahko imamo pričujoče delo za zgleden prikaz večjih historičnih soodvisnosti.

Josef Schröder

⁸ *Staatsmänner und diplomaten bei Hitler. Vertrauliche Aufzeichnungen über Unterredungen mit Vertretern des Auslandes. Herausgegeben und erläutert von Andreas Hillgruber. Frankfurt am Main: Bernard & Graefe Verlag für Wehrwesen. — Erster Teil: 1939—1941. 1967. Zweiter Teil: 1942—1944. 1970.*

⁹ *Fritz Fischer: Griff nach der Weltmacht. Die Kriegzielpolitik des kaiserlichen Deutschland 1914—1918. Düsseldorf: Droste Verlag. (1. Auflage 1961; 2. Auflage 1962; 3. Auflage 1964). Völlig neubearbeitete Sonderausgabe 1967.*